Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (devītā palāta)

2025. gada 1. augustā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Regula (EK) Nr. 1907/2006 (*REACH* regula) – Ķimikāliju reģistrēšana, vērtēšana un licencēšana – XVII pielikums – Ierobežojumi attiecībā uz dažu bīstamu vielu, maisījumu un izstrādājumu izgatavošanu, laišanu tirgū un lietošanu – Ierobežojumi attiecībā uz kadmiju – Maksimālā koncentrācija juvelierizstrādājumu metāla daļās un to imitācijās, kā arī matu aksesuāros – Atkāpe – 1940. gados izgatavota sudraba rokassprādze, kuras cietlodējumā ir kadmijs

Lietā C-512/24

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) iesniegusi ar 2024. gada 12. jūlija lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 23. jūlijā, tiesvedībā

BÁV Zrt.

pret

Budapest Főváros Kormányhivatala,

TIESA (devītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs N. Jēskinens [*N. Jääskinen*], tiesneši A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents) un R. Frendo [*R. Frendo*],

ģenerāladvokāte: L. Medina,

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *BÁV Zrt.* vārdā – *P. Balázs*, *ügyvéd*,

– Portugāles valdības vārdā – *H. Almeida*, *P. Barros da Costa* un *A. Cunha*, pārstāves,

– Eiropas Komisijas vārdā – *K. Mifsud-Bonnici* un *K. Talabér-Ritz*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – ungāru.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regulas (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), un ar kuru izveido Eiropas Ķimikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK (OV 2006, L 396, 1. lpp.; labojums – OV 2007, L 136, 3. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2011. gada 20. maija Regulu (ES) Nr. 494/2011 (OV 2011, L 134, 2. lpp.; labojums – OV 2012, L 160, 28. lpp.) (turpmāk tekstā – "*REACH* regula"), XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta i) punktu.

2 Šis lūgums iesniegts tiesvedībā starp *BÁV Zrt.* un *Budapest Főváros Kormányhivatala* (valdības pārstāvniecība galvaspilsētā Budapeštā, Ungārija) par šīs pārstāvniecības lēmumu, ar kuru tā uzlikusi naudas sodu *BÁV* par tādas sudraba rokassprādzes laišanu tirgū, kuras cietlodējums satur kadmiju, un aizliegusi šo rokassprādzi laist tirgū.

Atbilstošās tiesību normas

REACH regula

3 *REACH* regulas XVII pielikums "Ierobežojumi attiecībā uz dažu bīstamu vielu, maisījumu un izstrādājumu izgatavošanu, laišanu tirgū un lietošanu" ir formulēts šādi:

"[..]

1. sleja Vielas, vielu grupas vai preparāta apzīmējums	2. sleja Ierobežojumi
[..]	[..]
23. Kadmijs CAS nr. 7440-43-9 *EINECS* nr. 231-152-8 un tā savienojumi	[..] 8. Neizmanto cietlodēs [cietlodēšanas metālos], ja koncentrācija ir vienāda vai pārsniedz 0,01 % no svara. Cietlodes [cietlodēšanas metālus] nelaiž tirgū, ja kadmija koncentrācija (izteikts kā Cd) ir vienāda vai pārsniedz 0,01 % no svara. Šā punkta nolūkos cietlodēšana ir savienošanas tehnika, kurā izmanto metālu sakausējumus un kuras laikā temperatūra pārsniedz 450 °C. 9. Izdarot atkāpi, 8. punktu nepiemēro cietlodēm [cietlodēšanas metāliem], ko izmanto aizsardzībā, aviācijā un kosmiskajā aviācijā, kā arī cietlodēm [cietlodēšanas metāliem], ko izmanto drošībai. 10. Neizmanto vai nelaiž tirgū, ja koncentrācija ir vienāda vai pārsniedz 0,01 % no metāla svara: i) metāla krellēs un citās juvelierizstrādājumu metāla sastāvdaļās; ii) juvelierizstrādājumu metāla daļās un to imitācijās un matu aksesuāros, tostarp: – rokassprādzēs, kaklarotās un gredzenos, – caurduršanas juvelierizstrādājumos, – rokaspulksteņos un aprocēs, – piespraudēs un aproču pogās. 11. Izdarot atkāpi, 10. punktu nepiemēro izstrādājumiem, kas tirgū laisti pirms 2011. gada 10. decembra, un juvelierizstrādājumiem, kas 2011. gada 10. decembrī ir izgatavoti pirms vairāk nekā 50 gadiem.
[..]	[..]

[..]”

Regula (ES) Nr. 494/2011

4 Komisijas Regulas (ES) Nr. 494/2011 (2011. gada 20. maijs), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), attiecībā uz XVII pielikumu (kadmiju) (OV 2011, L 134, 2. lpp.; labojums – OV 2011, L 136, 105. lpp.), 1., 2., 3., 5. un 6. apsvērums noteic:

“(1) Ar 1988. gada 25. janvāra rezolūciju par Kopienas rīcības programmu [..] Padome aicināja Komisiju apkarot vides piesārņojumu ar kadmiju.

(2) [*REACH* regulas] XVII pielikumā iekļautās tabulas 23. ierakstā minēti ierobežojumi attiecībā uz maisījumu un izstrādājumu sastāvā esoša kadmija lietošanu un tirdzniecību.

(3) Kadmiju un kadmija oksīdu klasificē kā 1.B kategorijas kancerogēnu vielu un 1. kategorijas akūti un hroniski toksisku vielu ūdens videi.

[..]

(5) Eiropas riska novērtējums par kadmiju [..] saskaņā ar Padomes 1993. gada 23. marta Regulu (EEK) Nr. 793/93 par esošo vielu riska faktoru novērtējumu un kontroli [(OV 1993, L 84, 1. lpp.)] tika pabeigts 2007. gadā. Komisija 2008. gada 14. jūnijā publicēja Komisijas Paziņojumu par riska faktoru novērtēšanas rezultātiem un riska samazināšanas stratēģiju šādām vielām: kadmijs, kadmija oksīds [..], un tajā tika ierosināts ierobežot tirdzniecību un lietošanu attiecībā uz kadmiju cietlodēšanas stienīšos un juvelierizstrādājumos.

(6) Paziņojumā uzsvērts, ka nepieciešami īpaši pasākumi, lai mazinātu risku, ko rada kadmiju saturošu cietlodēšanas stienīšu izmantošana un kadmiju saturošu juvelierizstrādājumu nēsāšana. Cietlodēšanas laikā dūmu iedarbībai ir pakļautas personas, kam cietlodēšana ir profesija vai vaļasprieks. Patērētāji, tostarp bērni, ir pakļauti kadmija iedarbībai, kad juvelierizstrādājumi nonāk saskarē ar ādu vai mēli."

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

5 2023. gada 13. septembrī *BÁV* iesniedza valdības pārstāvniecībai galvaspilsētā Budapeštā sudraba rokassprādzi, kā arī atbilstošu veidlapu, lai tai uzliktu zīmogu. Pārstāvniecība veica šīs rokassprādzes rentgenfluorescences spektrometrijas analīzi, kurā konstatēts, ka kadmija saturs rokassprādzes cietlodē ir no 1 līdz 2 %.

6 2023. gada 26. septembrī minētā pārstāvniecība veica oficiālu inspekciju *BÁV* ēkā un uzdeva – papildu analīžu veikšanai – izņemt minēto rokassprādzi, kas tika izlikta pārdošanai izsolē.

7 Ar 2023. gada 24. novembra lēmumu valdības pārstāvniecība galvaspilsētā Budapeštā atzina, ka *BÁV* ir nelikumīgi laidusi rokassprādzi tirgū, un tādēļ tai uzlika naudas sodu 150 000 Ungārijas forintu (aptuveni 370 EUR) apmērā. Tā arī izdeva atbrīvot rokassprādzi no izņemšanas un nodot to atpakaļ *BÁV* vai tās pilnvarotajam pārstāvim, vienlaikus aizliedzot to laist tirgū. Pārstāvniecība savu lēmumu pamatoja ar to, ka kadmija saturs minētajā rokassprādzē pārsniedz *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punktā noteikto robežvērtību 0,01 % no svara un ka šī punkta 8. apakšpunktā ir aizliegts izmantot vai laist tirgū metālus, kas paredzēti cietlodēšanai un kuru saturs pārsniedz šo robežvērtību.

8 *BÁV* cēla prasību *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija), kas ir iesniedzējtiesa, tostarp lūdzot atcelt šo lēmumu un būtībā apgalvojot, ka valdības pārstāvniecība galvaspilsētā Budapeštā nav ievērojusi *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8.–11. apakšpunktu, jo tā nav veikusi izmeklēšanu, lai noteiktu pamatlietā aplūkotās rokassprādzes vecumu un laišanas tirgū datumu, neraugoties uz *BÁV* paziņojumu, ka juvelierizstrādājums izgatavots 1940. gados. Šī sabiedrība uzskata, ka juvelierizstrādājumi, kuru izgatavošanā izmantota cietlodēšana, nav uzskatāmi par cietlodēšanas metāliem un tiem nevar piemērot šā punkta 8. apakšpunkta noteikumus. Šajā ziņā tā apgalvo, ka tieši minētā punkta 10. apakšpunkta i) punktam ir nozīme attiecībā uz noteiktām izstrādājumu kategorijām, tostarp juvelierizstrādājumiem. Proti, šajā punktā ir paredzēts, ka šādus izstrādājumus nedrīkst izmantot vai laist tirgū, ja tajos kadmija saturs pārsniedz 0,01 % no svara. Tomēr šī tiesību norma ir jālasa

kopsakarā ar 23. apakšpunkta 11. punktu, kurā ir paredzēta atkāpe, kas piemērojama izstrādājumiem, kuri laisti tirgū pirms 2011. gada 10. decembra, kā arī juvelierizstrādājumiem, kas 2011. gada 10. decembrī ir vecāki par 50 gadiem.

9 Valdības pārstāvniecība galvaspilsētā Budapeštā būtībā apgalvo, ka, ņemot vērā kadmija kaitīgo ietekmi uz fizisko integritāti un veselību, Savienības likumdevējs kopš *REACH* regulas stāšanās spēkā vispārīgi aizliedzis laist tirgū tādus cietlodējumus ar neatļautu kadmija koncentrāciju, kuri var būt priekšmetos, kas nav minēti šīs regulas XVII pielikuma 23. punkta 9. apakšpunktā paredzētajos izņēmumos. Šā punkta 10. un 11. apakšpunktā paredzētie noteikumi attiecoties uz kadmija koncentrācijas līmeni izstrādājumu metāla sakausējumos un citos metāla elementos, kas nav cietlodēšanas metāli un kuriem šajā lietā neesot nozīmes.

10 Iesniedzējtiesa jautā par *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta i) punktā minētā jēdziena "citas juvelierizstrādājumu metāla sastāvdaļas" interpretāciju. Konkrētāk, tā vēlas noskaidrot, vai pamatlietā aplūkoto juvelierizstrādājumu cietlodēšanas metālu var uzskatīt par "sastāvdaļu", vai arī tas ir izslēgts no šā jēdziena un attiecīgi tam nav piemērojams šā punkta 11. apakšpunktā paredzētais izņēmums.

11 Šī tiesa uzskata, ka minētā punkta 10. apakšpunkts ir speciāls noteikums attiecībā pret šā paša punkta 8. apakšpunktu un tādēļ saskaņā ar *lex specialis derogat legi generali* principu šis noteikums ir noteicošs attiecībā pret vispārējo noteikumu. No minētā izrietot, ka cietlodēšanas metāls var ietilpt jēdzienā "citas juvelierizstrādājumu metāla sastāvdaļas". Šī interpretācija saglabātu *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 11. apakšpunktā paredzētās atkāpes nozīmi attiecībā uz juvelierizstrādājumiem, kas vecāki par 50 gadiem, tādiem kā pamatlietā aplūkotā rokassprādze, kas ražota 1940. gados. Minētā tiesa arī norāda, ka dārgmetālu izstrādājumu gadījumā kadmija daudzums, kas, iespējams, sastopams cietlodēšanas materiālā, veido nenozīmīgu daļu no juvelierizstrādājuma kopējā svara.

12 Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka, lai nodrošinātu augstu cilvēku veselības un vides aizsardzības līmeni, Savienības likumdevējs ir padarījis stingrākus noteikumus attiecībā uz kadmiju tā toksiskā, iespējams, kancerogēnā rakstura dēļ.

13 Šādos apstākļos *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [*REACH* regulas] XVII pielikuma [23. punkta 10. apakšpunkta i) punktā] minētais jēdziens "citas juvelierizstrādājumu metāla sastāvdaļas" ir jāinterpretē tādējādi, ka šis jēdziens attiecas arī uz cietlodēšanas metāliem?"

Par prejudiciālo jautājumu

14 Iesākumā jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības procedūras starp valstu tiesām un Tiesu ietvaros Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai lietderīga atbilde, kas atļautu izlemt tās izskatīšanā esošo lietu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai uzdotie jautājumi. Turklāt Tiesas uzdevums ir interpretēt visas Savienības tiesību normas, kas vajadzīgas valsts tiesām, lai izlemtu tajās iesniegtās lietas, pat ja šīs tiesību normas nav tieši norādītas jautājumos, kurus tai ir nosūtījušas šīs tiesas (spriedums, 2019. gada 7. novembris, K.H.K. (Kontu apķīlāšana), C-555/18, EU:C:2019:937, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

15 Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu daļas ir tiesības nošķirt tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā pamatlietas priekšmetu (spriedums, 2019. gada 7. novembris, K.H.K. (Kontu apķīlāšana), C-555/18, EU:C:2019:937, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 Šajā lietā no šiem elementiem izriet, ka pamatlietas puses nav vienisprātis par to, vai uz aplūkojamo rokasprādzi attiecas *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. apakšpunkts vai arī uz to attiecas šā punkta 10. apakšpunkts, un tādā gadījumā uz šo rokasprādzi varētu attiekties minētā punkta 11. apakšpunktā paredzētā atkāpe.

17 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka iesniedzējtiesas jautājums būtībā ir par to, vai *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. un 10. apakšpunkts jāinterpretē tādējādi, ka uz sudraba rokasprādzi, kuras cietlodējums satur kadmiju, var attiekties šā punkta 8. apakšpunkts, vai arī ir jāuzskata, ka uz to var attiekties minētā punkta 10. apakšpunkts.

18 Šajā ziņā *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. apakšpunkta otrajā daļā ir paredzēts, ka [cietlodēšanas metālus] nelaiž tirgū, ja tajos kadmija koncentrācija (izteikta kā Cd) ir vienāda vai pārsniedz 0,01 % no svara. Saskaņā ar minētā 23. punkta 8. apakšpunkta trešo daļu šā punkta nolūkos cietlodēšana ir savienošanas tehnika, kurā izmanto metālu sakausējumus un kuras laikā temperatūra pārsniedz 450 °C.

19 Kā norādījusi Komisija, šīs tiesību normas, aplūkojot to Regulas Nr. 494/2011 6. apsvēruma kontekstā, mērķis ir reglamentēt kadmija saturu "cietlodēšanas stieņos", lai aizsargātu profesionālus lietotājus un amatierus, kas cietlodēšanas procesā ir pakļauti tvaiku iedarbībai.

20 Saskaņā ar *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunktu kadmiju neizmanto vai nelaiž tirgū, ja koncentrācija ir vienāda vai pārsniedz 0,01 % no metāla svara, pirmkārt, metāla krellēs un citās juvelierizstrādājumu metāla sastāvdaļās, otrkārt, juvelierizstrādājumu metāla daļās un to imitācijās un matu aksesuāros, tostarp rokasprādzēs.

21 Šīs tiesību normas mērķis – kā izriet no Regulas Nr. 494/2011 6. apsvēruma – būtībā ir aizsargāt patērētājus no riskiem, kas saistīti ar kadmiju saturošu juvelierizstrādājumu nēsāšanu, proti, no šī ķīmiskā elementa iedarbības caur ādu vai mēli.

22 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas sniegtās informācijas izriet, ka *BÁV* ir laidusi pārdošanā sudraba rokasprādzi, kuras cietlodējumā ir kadmijs.

23 Šādu rokasprādzi nevar uzskatīt par "cietlodēšanas metālu" *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. apakšpunkta izpratnē, jo to nav paredzēts izmantot kā šādu metālu "cietlodējumā". Tātad uz šo rokasprādzi nevar attiekties šajā tiesību normā paredzētais aizliegums.

24 Turpretī *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta ii) punktā paredzētais aizliegums uz šādu rokasprādzi var attiekties.

25 Proti, ir jānorāda, pirmām kārtām, ka, tā kā metāli, ko veido šīs rokasprādzes cietlodējums, atbilstoši *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. apakšpunktā ietvertajai jēdziena "cietlodēšana" definīcijai ir iestrādāti juvelierizstrādājumā, to šādi savienojot, tie jāuzskata par "[rokasprādzes] metāla daļu" šīs regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta ii) punkta izpratnē.

26 Otrām kārtām, pamatlietā aplūkotā rokasprādze ir juvelierizstrādājums, ko var nēsāt un kas tātad potenciāli var pakļaut patērētājus riskiem – caur ādu vai mēli –, kuri saistīti ar kadmiju saturošu juvelierizstrādājumu nēsāšanu, ko ir paredzēts novērst ar minētās regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta ii) punktu.

27 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz prejudiciālo jautājumu jāatbild, ka *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 8. un 10. apakšpunkts jāinterpretē tādējādi, ka uz sudraba rokasprādzi, kuras cietlodējums satur kadmiju, attiecas šīs regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta ii) punktā paredzētais aizliegums, ja šajā tiesību normā paredzētais kadmija koncentrācijas līmenis ir sasniegts vai pārsniegts.

28 No tā izriet, ka iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir kompetence izvērtēt faktus, ir jānosaka, vai, ņemot vērā pamatlietā aplūkotās rokasprādzes izgatavošanas datumu, uz to var attiekties *REACH* regulas XVII pielikuma 23. punkta 11. apakšpunktā paredzētā atkāpe, kas tostarp attiecas uz juvelierizstrādājumiem, kas 2011. gada 10. decembrī bija vecāki par 50 gadiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

29 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (devītā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regulas (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), un ar kuru izveido Eiropas Ķimikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK, kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2011. gada 20. maija Regulu (ES) Nr. 494/2011, XVII pielikuma 23. punkta 8. un 10. apakšpunkts

jāinterpretē tādējādi, ka

uz sudraba rokasprādzi, kuras cietlodējums satur kadmiju, attiecas šīs regulas XVII pielikuma 23. punkta 10. apakšpunkta ii) punktā paredzētais aizliegums, ja šajā tiesību normā paredzētais kadmija koncentrācijas līmenis ir sasniegts vai pārsniegts.

[Paraksti]